

slavenka **drakulić**

[ob—
žalovaná]

preklad alica kulihová

SLAVENKA DRAKULIĆ [obžalovaná]

Slavenka Drakulić

Obžalovaná

Vyšlo roku 2015 ako 123. publikácia Knižnej edície ASPEKT.

www.aspekt.sk

Vydanie tejto publikácie v rámci edície PRO LIBRIS finančne podporila spoločnosť SLOVNAFT a Stredoeurópska nadácia. Grantový program PRO LIBRIS – Cesta pre knihu sa realizuje v spolupráci s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky.

Realizované s podporou Ministerstva kultúry Chorvátskej republiky.

Copyright © Slavenka Drakulić 2012

V. B. Z. d. o. o., Záhreb, 2012

Published by agreement with Leonhardt & Høier Literary Agency A/S, Copenhagen

Translation © Alica Kulihová 2015

Jazyková redakcia: ASPEKT

Design © Layout JS. 2015

Produkcija: CeTePe, s. r. o., Bratislava

Prvé vydanie

ISBN 978-80-8151-033-5

EAN 9788081510335

slavenka **drakulić**

[ob-
žalovaná]

„Ja som ti dala život, ja ti ho môžem aj vziať.“

Je horúce letné popoludnie. Dievčatko sa hrá na balkóne s bábikou. Zbadá červený kabriolet a spoznáva muža v aute. Ide ocko, šepká bábike a ustrašene pozrie na balkónové dvere, akoby sa bála, že by ju mohol niekto počuť. Keď auto zastane, predsa len sa odhodlá nesmelo zakývať otcovi cez balkónové mreže. Sympatický vysoký mladý muž vystúpi z auta, pospevuje si, nezdvihne pohľad k balkónu a Dievčatko, ktoré mu máva, si nevšíma.

Potom Dievčatko vidí, ako mama, oblečená v krátkych bielych šatách, vychádza z domu. Už otvára ústa, že na ňu zavolá, ale rozmyslí si to. Mama má slnečné okuliare, na hlave červený klobúk so širokou obrubou. Ústa si doma namalovala výrazným červeným rúžom, podľa toho Dievčatko vie, že ostane samo, až kým stará mama nepríde domov z popoludňajšej zmeny. Mama dvíha hlavu smerom k balkónu a tvári sa zamračene. Kýva naň, aby sa vrátilo do izby. Potom nasadne do auta a zloží si klobúk. Jej tmavé, vlnité vlasy povievajú vo vetre. On ju objíma okolo holých ramien. Ona pohodí hlavou a smeje sa. Dievčatko sa zamyslene díva, ako odchádzajú.

Vie, že teraz by malo ísť do izby a ľahnúť si. Mama za každým, keď odchádza s ockom, opakuje: Vždy, keď si doma sama, musíš si ľahnúť do svojej postele. Môžeš sa hrať s bábikou, ale buď ticho.

Bábika je Dievčatku najlepšou priateľkou. Zveruje sa jej so svojimi tajomstvami, ktoré nesmie povedať nikomu inému. Sú to mamine tajomstvá. Hovorí jej: No vidíš, ráno som ti vavela, že sa mama stretne s ockom. Ale stará mama sa to nesmie dozvedieť. Bábika prikývne. Dievčatko vie, že bábika bude mlčať. Všetky decká zo susedstva by také niečo hneď vytárali. Nevedia, že tajomstvá dospelých sú iné ako detské a že sa nikdy, skutočne nikdy nesmú prezrádzať, dokonca ani vtedy, keď ma zatvoria do tmavej špajze alebo pivnice. Alebo keď ma zmlátia remeňom.

Ešte chvíľu spieva bábike, pohojdá ju a ide do izby.

Podme, povedala mi zavalitá policajtká a drsne ma vtisla do služobného auta, akoby predpokladala, že sa budem brániť a možno sa pokúsím aj o útek. Napáchnutá zatuchnutým vzduchom z cely som sa zastavila na chodníku pred väznicou a nadýchla omamného jarného vzduchu. Cítila som, ako sa ním moje pľúca radostne napíňajú, zľahka sa mi točí hlava z toho prívalu kyslíka. Na ženskom oddelení, asi ako aj v celej väznici, je vlhký, nevetraný vzduch a páchne to tam zmiešaninou ženských tiel, potu, prostriedkov na umývanie podláh a lacných dezodorantov našich bacharok. Jar k nám sem, do hlbokých kamenných útrob starej budovy väznice, nezostúpila, ktovie, či sa k nám vôbec dostane. Dokáže sa

vôbec dostať cez malé okienka s mrežami alebo k nám preniknú iba pozostatky jari, čiastočky slnečných lúčov roztrúsené ako zlatisté črepiny na sivej betónovej podlahe?

Súdna sieň mi pripomína moju triedu z gymnázia, nie je ani oveľa väčšia. Rovnaké, na bielo natreté a napriek tomu zaprášené steny, rovnaký typ zariadenia z drevotriesky, ba i stoly na stupienku, za ktorými sedia úradné osoby. Chýba už len veľká čierna tabuľa na stene za sudcom, ktorý vyzerá ako riaditeľ školy. Jagavý blan-kytný deň sa tlačí dnu cez poodchýlené okná, no v súdnej sieni svieti neónové svetlo, ktoré rozťahuje nad natlačenou masou ľudí v miestnosti sivú pavučinovú sieť. Zdá sa mi, akoby všetci trpeli nejakou chorobou, ktorá ich tváram dodala sivý nádych, od policajtov až po samotného sudcu, prokurátora a mojej obhajkyne, členov senátu, svedkov a novinárov. Aj moja tvár je zrejme zatiahnutá rovnakým sivým závojom. A možno je im zle, už len keď ma vidia? Cítim, že ich pohľady po mne kľžu ako vlhké tykadlá slepého, zvedavého živočícha.

Noviny celé mesiace detailne líčili môj prípad a nejasnosti, ktoré ho sprevádzali. Starostlivo opisovali policajnú rekonštrukciu a servírovali malebný opis zločinu čitateľom, aby mohli pri káve počas raňajok nenásytne hľtať detaily o mieste zločinu a dráhe striel a na fotografiách hľadať náznaky zla na mojej tvári. Snažím sa však mať v súdnej sieni kamenný výraz. Je to ľahostajnosť, nezujem alebo bezcitnosť – pokúšajú sa určite hádať. Prialo by som si, aby videli iba moju masku bez výrazu.

Keby len vedeli, koľko som musela trénovať, aby som si ju vedela nasadiť.

Snažím sa neblúdiť pohľadom a nehľadať v sieni známych, ktorí by vo mne prebudili skutočné pocity, strach a bezmocnosť. Som sama a ani tu, na súde, nebudem nikoho žiadať o pomoc. Nechcem, aby v môj prospech svedčil otec. Ani bývalý manžel, ktorý sa na mňa ustarostene pozerá, a keď vchádzam dnu, zvráští obočie, pokúša sa uhádnuť moju náladu, jeho inak takmer chlapčenská tvár akoby odrazu zostarla. Prosila som ho, aby nechodil, aby zostal s dcérou doma, ale on chce všetkým, nielen mne, ukázať, že pri mne stojí.

Kútikom oka pozorujem, ako staršia žena vzadu vstáva a odchádza bez toho, aby zdvihla hlavu. Možno ma odniekiaľ pozná. Prečo potom prišla? Vedela, všetci v sieni vedia, za čo ma súdia. Teraz sú tu, aby si na vlastné uši vypočuli slová sudcu, detaily obžaloby, svedecké výpovede. Medzi mnou a tými ľuďmi je hromada novinových článkov, záplava vyslovených slov a hrubých fasciklov, ich pohrdanie, možno aj nenávisť a moje tvrdohlavé mlčanie. A kde ste všetci boli doteraz? uvažujem, kým si sadám na miesto, ktoré mi ukazuje policajtká, miesto určené pre obžalovanú. Teraz ich zaujímam, na rozdiel od čias, keď som bola dieťa, ktoré potrebovalo pomoc, malé, vo svojom väzení schúlené dievčatko, ktorého krik nikto nepočul, naozaj nikto.

Je obžalovaná krutá chladnokrvná vrahyňa alebo dievča, ktoré spáchalo vraždu len zhodou náhod? kričia titulky v novinách, ktoré informujú o dnešnom pojednávaní. Prirodzene, publikum v súdnej sieni najviac zaujíma, ako sa budem správať a či predsa len, napriek

vytrvalému mlčaniu, nepoviem nič na svoju obranu. Odo mňa ale nebudú počuť nič, naozaj nič. Pretože už na začiatku som povedala obhajkyni, ktorú mi prideliť súd, že nebudem vypovedať. To znamená, že sa budete brániť mlčaním? pýtala sa ma. Nie, povedala som, vôbec sa nebudem brániť. Ale prečo? čudovala sa obhajkyňa. A prokurátor len akosi súcitne dodal, že sa tak už vopred odsudzujem. Nemyslím si, že všetci, ktorí sa snažia dostať odo mňa odpoveď, sú zlomyseľní, chápem, že sa dožadujú vysvetlenia môjho konania.

Prečo som strieľala? Prečo sa nechcem brániť?

Pamätám sa veľmi dobre, ako sa ma vyšetrovateľ na prvom výsluchu spýtal, prečo som to urobila. Preto, lebo moje dievčatko veľmi plakalo, vysvetlila som vyšetrovateľovi, akoby to bola tá najprirodzenejšia vec na svete. Mala som strach o dieťa, snažila som sa mu objasniť. Neveriacky sa na mňa pozeral. A to je všetko? Áno, odvetila som, hoci je jasné, že to nebolo všetko, ale viac som mu nemohla povedať.

V ten deň minulú jeseň ležala mŕtva na zemi už nejaký čas. Ktosi neodbytné zvonil pri dverách. Zľakla som sa, že zvonenie zobudí dieťa, ktoré sa mi ledva podarilo uspať, a tak som otvorila. Uvidela som dvoch policajtov. Jeden, mladší, sa ma spýtal, či je u mňa všetko v poriadku, lebo susedia oznámili, že počuli strelbu. Prikývla som. Urobila som to zo zvyku. Som naučená, že keď sa ma ktosi spýta, ako sa mám, vždy odpoviem: ďakujem, dobre. Ľudí nezaujímá, ako sa máš, hovorila mi mama. Ak by sa ma niekto pýtal, či je všetko v poriadku,

keď som do školy prišla s modrinami, alebo keď sa ma na to pýtal ktosi zo susedov, vždy som musela povedať, že je všetko v poriadku. Policajt sa ma potom ešte spýtal, či je okrem mňa ešte niekto v byte. Hlavou som ukázala na obývačku, ani sama neviem prečo.

Možno sa v mojom živote napokon skutočne nastolil poriadok vďaka skutku, ktorý som si, samozrejme, uvedomovala, no akýmsi čudným spôsobom, akoby sa to všetko dialo môjmu druhému ja, a to v inom, hlbšom zmysle, ktorý policajt nedokáže pochopiť. Ale ako to vysvetliť mužovi v uniforme, ktorý otvorí dvere do obývačky, zhrozene sa pozrie na mŕtvolu a potom na mňa? Je bledý, obchádzajú ho mdloby. Vidím, ako sa mu pod pazuchami šíria tmavé škvrny potu, hoci je v izbe celkom chladno. Vyťahuje telefón, komusi volá, rozrušene hovorí, žena... na zemi... mŕtva, áno, áno, overil som si to. Rozpráva zvýšeným hlasom, v panike, možno je to prvýkrát, čo sa ocitol v takejto situácii. Stojím v chodbe, bojím sa, aby ten hluk neprebudil moje dieťa, ktoré spí v druhej izbe. Iba na to myslím, nie je pre mňa dôležité, že okamžite nastáva zmätok, dvere sa otvárajú a zatvárajú, vchádzajú cudzí ľudia a obsadzujú byt, akoby to bol ich majetok, a ja, všetkého pozbavená, stojím mimo.

Potom telefonujú môjmu manželovi, aby prišiel po malú, lebo som zadržaná pre podozrenie z vraždy. Čakám, kým príde, aby ma policajti odviezli na oddelenie. Keď odchádzam, dvere susedného bytu sú poodchýlené a z tmavej škáry ako šváb, neodolateľne priťahovaný pachom smrti, vykúka susedka, s ktorou som sa pred chvíľou rozprávala.

Dievčatko sa s mamou prisťahovalo do bytu starých rodičov, do maminej bývalej detskej izby. Je dosť malá, sú v nej dve úzke postele a veľká skriňa. V tej sú ešte mamine učebnice z gymnázia a na dverách skrine sú nalepené fotografie spevákov. Beatles, Rolling Stones – číta ich mená, pyšná, že to už vie. Je tu aj stolík s veľkým otočným zrkadlom, ktoré sem preniesli starí rodičia, keď si do spálne kúpili nový nábytok. Keď sa predeň Dievčatko postaví, vidí iba hornú časť svojho tela. Polovičku seba. Keď bolo oveľa menšie, kým ešte bývali s ockom, znepokojovalo ho, že si v podobnom zrkadle nevidí nohy, bolo to u druhej starej mamy, babinky. Pozri, mama, nemám nohy, opakovalo a prštekou ukazovalo na seba v zrkadle. Mamu to vždy rozosmiailo a Dievčatko opakovalo tieto slová ako malý papagáj iba preto, aby počulo jej zvonivý smiech. Vtedy sa mama ešte často smiala, jej hlboký hrdelný smiech zaplnil dom, vstupoval do izieb a vznášal sa nad Dievčatkom ako páperový biely oblak.

Mama sa predtým, ako ide von s ockom, vždy dlho upravuje. Dievčatko sedí na posteli a pozerá sa, ako si mama vyberá oblečenie a ako sa prezlieka. Ako vždy, nevie sa rozhodnúť: Pristanú jej viac červené šaty po kolená alebo krátke biele na ramienka? pýta sa Dievčatka. Ale rozpráva sa vlastne sama so sebou, s osobou, ktorú vidí v zrkadle. Myslím si, že ockovi sa budú viac páčiť tie biele, povie a rýchlo si na holé telo oblieka šaty, krútiac sa pred zrkadlom. Potom si čupne, aby jej Dievčatko zaplo zips. Zips sa pomaly kĺže po hladkej, opálenej pokožke a Dievčatko vdychuje teplú vôňu, vôňu mamy.

Najradšej má kvetinkové šaty, ktoré si mama občas obliekla do roboty, alebo keď s ňou šla do nemocnice na vyšetrenie. V nich sa totiž podobala na ostatné mamy na ihrisku alebo na ulici. Podobné nosí susedka z tretieho poschodia. Ale tá sa oblieka ako sedlička a nemá poňatia o móde, vraví mama.

V súdnej sieni je dusno. Vzduch je ťažký a vydýchaný ľuďmi natlačenými v nevelkej miestnosti. Dnes bude prokurátor čítať obžalobu.

Na mieste pred senátom sa musím pevne, oboma rukami držať dreveného pultu. Cez odchýlené okno ku mne ledva prúdi vzduch a cítim, ako mi vystupuje pot na spánkoch a nad hornou perou. Snažím sa pozorne počúvať rečníkov, ktorí vypovedajú predou mnou. Keby som to všetko aspoň nemusela počúvať, znovu, ktovie už po koľkýkrát.

Hlas prokurátora je monotónny a text, ktorý číta, suchopárny. Niektoré slová mu unikajú, akoby ich prehltal:

„Na základe paragrafu 41, odseku 2, bodu 3 zákona o trestnom konaní... študentka, vydatá, matka maľoletého dieťaťa, tohto času vo vyšetrovacej väzbe... že dňa... v byte... z pištole... 9 milimetrov... v smere obeť vystrelila dva náboje, jeden zo vzdialenosti 90 centimetrov, a druhý, keď bola pištoľ priložená k telu... vnútorné orgány... spôsobiac jej smrteľné strelné zranenie, na následky ktorého na mieste zomrela... obžalovaná vyhlásila... citujem: Snažila som sa dostať k dieťaťu, bála som sa o jeho život. Moja matka bola agresívna.“

„Ty si iba moja. Ja som ti dala život, ja ti ho môžem aj vziať.“

Mama nepadla po prvom výstrele, nevzdávala sa. Ešte sa jej podarilo vysloviť: Ty chudera! Aj zoči-voči smrti nazberala silu, aby ma urážala. Zatvorila som oči. Podišla som k nej bližšie a vystrelila ešte raz. Klesla na kolená, potom na pohovku. Pamätám si, že keď nakoniec zmĺkla, pištoľ mi odrazu v ruke oťažela.

Vlastne, keby som počúvala iba zvuk prokurátorových slov, jeho hlas by pôsobil upokojujúco, takmer hypnotizujúco.

„Obžalovaná po zavraždení matky vyšetrovateľom detailne opísala svoje konanie... upokojila dieťa a uložila ho do kočíka... vzala vankúš z postele obete a podložila jej ho pod hlavu... vybrala čistú bielu plachtu a obeť zakryla, akoby len spala.“

Vyšetrovateľovi som nepovedala, že som si dala záležať na tom, aby to bola jej najkrajšia plachta, ktorú nikdy nepoužila. Tá s ručne vyhotovenou čipkovou obrubou. Mama ju zdedila po svojej mame a tá zas po svojej. Plachta bola na dotyk tvrdá, naškrobená, trochu zažltnutá v prehyboch. Pamätám si, ako mi napadlo, že by sa jej tie zažltnuté miesta nepáčili. Plachtu mala odloženú pre prípad, že by raz otec u nás prenocoval, sama ju nepoužila. Nikdy sa to nestalo, ale ona neprestala dúfať ani po mnohých rokoch po ich rozchode, dokonca ani vtedy, keď sa po tretí raz oženil. Aj vo chvíľach, keď ho najviac nenávidela, naňho vždy čakala.

Zakryla som ju až po bradu a prehla obrubu tak, aby bolo dobre vidno čipku. Skutočne vyzerala, akoby spala. Nepodarilo sa mi nájsť rovnakú čipkovanú obliečku na vankúš, a to mi bolo ľúto.

„... dve nábojnice hodila do koša... umyla riad z raňajok a upratala kuchyňu... vzala kočík s dieťaťom a šla von... na schodisku stretla susedu, s ktorou sa rozprávala o cenách elektriny... Suseda počas vyšetovania vyhlásila, že sa obžalovaná správala úplne normálne, dokonca žartovala. Nič nenasvedčovalo tomu, že sa stalo niečo také strašné, povedala.“

Stalo sa to inak, riad z raňajok som umyla, až keď som sa vrátila do bytu. Keď som zišla dole, suseda z poschodia práve vošla s plnými igelitovými taškami. Pracovník inkasného strediska odčítaval stav elektriny. Hádam znovu nezdražie, znepokojovala sa. Muž v žltej bunde sa k nej otočil a mykol plecóm. To nezávisí odo mňa, pani. Aj tak nič nezávisí od nás, dodala ona rezignovane. Chcela som s kočíkom iba prejsť popri nich a kývla som, ale ona ma zastavila. Chytila ma za bundu. Ráno som počula nejaký hluk od vás, povedala, čo to bolo? Nemám poňatia, povedala som, možno sa vám čosi zlé prisnilo. Chlap sa zasmial, akoby som povedala niečo duchaplné. Nespokojná suseda čosi zahundrala a nastúpila do výťahu.

... obžalovaná odišla do parku pred dom.

Vonku bolo pokojné, studené ráno. Lístie topoľa, ktorý siahal až po naše okná na treťom poschodí, šume-

lo vo vetre, opodiaľ vrabec zobal omrvinky, malá pokojne spala. Bruško sa jej pod dekou rovnomerne a takmer nepozorovateľne dvíhalo. Rada sa na ňu pozerám, keď spí, upokojuje ma to. Najšťastnejšia som, keď si ju uložím do postele vedľa seba a objímam jej malé spiace teľičko. Vlieva do mňa istotu a silu. Predsa som len nezostala úplne sama.

Nespomínam si na každý detail tej udalosti, v istom okamihu sa mi dokonca zdalo, že šlo iba o hrozný sen. Pamätám sa zreteľne, ako som v to ráno na lavičke v parku zdvihla hlavu k oblohe a pomyslela som si: Skutočne sa to všetko stalo? Je mama naozaj mŕtva alebo je to ďalšia z mojich nočných môt? Som teraz voľná?

Mama má radšej obtiahnuté tričká s hlbokým výstrihom a úzke sukne. A šaty, ktoré vyzerajú, akoby boli ušité z nejakého prilnavého materiálu, ktorý mäkko obopína jej telo. Dievčatko vie podľa pohľadov, ktoré sa na ňu lepia, keď s ňou vyjde z domu, že jej mama je iná. Že jej mama je veľmi pekná. Jeden muž jej to aj povedal. Keď sa hralo v piesku s jeho synčekom, povedal: Tvoja mama je skutočná krásavica, povedz jej, čo som ti povedal, dobre? Prikývlo. Keď jej to povedalo, mama sa usmiala a pohodila hlavou.

Ale starej mame sa jej šaty nepáčia. Vyčíta jej, že má vulgárny vkus. Hanbi sa, veď máš dieťa, zlostne sipí, keď ju vidí oblečenú v krátkych nohavičiach alebo minisukni. Ale, nevrav, vari by som mala vyzeráť ako ty! občas jej odvrkne mama. Dievčatko vie, že krátke a úzke šaty sú z nejakého dôvodu zlé. A mama, ako jej vysvetlila, pre pokoj v dome, aj keď pokoj v dome nikdy nie je,

si často oblieka obyčajné šaty a do tašky vloží tie druhé a v robote sa prezlieka.

Keď je nahý, Dievčatko vidí jej jazvu, dlhú a belavú. Tiahne sa rovno od pupka dole. Hoci odvtedy prešlo už päť rokov, ešte stále ju zreteľne vidno na opálenej pokožke pripomínajúcej bledunký med. To mám pamiatku na teba, povedala raz. Jej hlas znel urazene, zlostne, akoby Dievčatko samo vzalo nôž a rozrezalo jej brucho. Akýmsi nevysvetliteľným spôsobom sa cítilo vinné, že telo matky je jeho vinou menej dokonalé. Cítilo, že jeho príchod na svet pokazil čosi, o čo matka najviac stála, jej výzor. A že mu to nikdy neodpustila.

Obžalovaná, cítite sa vinná?

Sudca sa po tom, ako prečítal obžalobu, na mňa obracia so zvyčajnou otázkou. Zdalo sa mi, že jeho otázka sa ako tenisová loptička niekoľkokrát odrazila od nízkych stien súdnej siene a na chvíľu sa zastavila vo vzduchu.

Moja obhajkyňa sa otáča ku mne. Na jej tvári vidím očakávanie, hoci dobre vie, ako sa vyjadším. Pamätám sa na jej slová: Spamätaj sa, dostaneš vysoký trest. Možno dvadsať alebo aj viac rokov! Vieš, koľko to vôbec je? Keď vyjdeš z väzenia, už budeš zrelá žena. No a čo, pomyslela som si, znie to ako prísľub, a nie ako hrozba. Čo mám teraz ako dvadsaťjedenročná? Kvôli čomu by sa mi oplátilo zostať na slobode? Okrem môjho dieťaťa, pre ktoré je aj tak lepšie, ak bude žiť so svojím otcom.

Moja obhajkyňa zrejme nedokázala pochopiť, že sa nebojím väzenia a verím, že je správne, ak budem po-

trestaná za vraždu, ktorú som naozaj spáchala. A že mi je úplne jedno, kde strávim nasledujúcich pätnásť alebo dvadsať rokov, veď som takmer celý život prežila, akoby som bola zamknutá v pivnici. Ak ma skutočne odsúdia na dvadsať rokov, keď vyjdem, budem mať štyridsať jeden.

Mama má presne toľko. Pre mňa bola rovnako pekná, ako keď bola mladá, iba jej pohľad sa medzičasom zmenil. Len keď spomenula môjho otca, oči sa jej rozžiarili, občas hrdosťou, občas hnevom. Pre moju mamu neexistoval nikto iný. A ja? Ja som žila s ňou, ale vždy na okraji jej sveta ako pripomienka otca.

V tichu, ktoré vládne v pojednávacej miestnosti, počujem odkiaľsi zozadu šuchotanie papierov a ešte svoje srdce, ako bije, pokojne, akoby som sedela v kine a nestála pred sudcom, pred ktorým sa musím vyjadriť o svojej vine.

Sudca sa na mňa pozerá spoza okuliarov, ruky má položené na stole. Hľadá na mňa, akoby mi chcel dať čas na rozmyslenie, akoby pochyboval, či táto mladá žena pred ním, možno obžalovaná z ťažkého zločinu – úkladnej vraždy matky, to sa ešte musí potvrdiť, chápe, že sa rozhoduje o nej. Sudca má, prirodzene, pravdu, pretože tá osoba, na ktorú sa v súdnej sieni obracia, som aj nie som ja.

Chvíľu takto stojím, pozerám sa na vyvýšené miesto a stenu, na ktorej visí štátny znak. Vidím sudcovu súmernú, vážnu tvár na spánkoch orámovanú šedivými kútmi a jeho ustarostený pohľad. Vidím proku-

rátora, ktorý si ma nervózne premeria a potom upriami pohľad na svoje nechty. Člena senátu, ako sa usmieva na svojho známeho v sieni. Oni budú o mne rozhodovať, budú vypočúvať svedkov obžaloby a obhajoby, vypočujú si záverečné reči jedných aj druhých. Oni sú tí, ktorí mi na základe faktov a dôkazov vymerajú trest. Alebo mi ho už vopred určili?

Za sebou počujem mumlanie ako šum mora. Všetci čakajú na moje vyjadrenie. Váham. Presne viem, čo by som chcela povedať, stokrát som si to už opakovala: Nie, necítim sa vinná. Ale nemôžem tie slová vysloviť. Keď sa mi nakoniec z hrdla vyderú na jazyk, rýchlo sklízu naspäť, akoby sa báli.

Sudca sa diskrétno pozrel na hodinky a znovu ma oslovil. „Obžalovaná, môžete si sadnúť.“ Akoby som v jeho odmeranom formálnom prejave cítila akési emócie, možno stopy sklamaní. A potom dodáva: „Keďže sa obžalovaná nevyjadrila, súd konštatuje, že priznáva svoju vinu. Nasleduje pojednávanie vo veci.“

Nakláňa sa dopredu a všetko to diktuje do zápisnice, ktorú píše staršia pani, z diaľky mi pripomína moju starú mamu. Znepokojuje ma to, a tak sa vyhýbam pohľadu na ňu.

Vraciam sa so sklopeným zrakom na svoje miesto a v sále vládne ticho. Až keď si sadnem, znovu počujem bzučanie hlasov a vzrušené šepkanie. Chcela som vysloviť, že sa necítim vinná. Prepásla som túto príležitosť. Je to preto, že váham priznať si vinu? Je možné zabíť matku a necítiť za to vinu? Problém je v tom, že sa priznávam k skutku, ale moje pocity sú také zložité, že by sa tu na súde ani nedali dešifrovať. Prirodzene, som vinná,

ale súčasne akoby som nebola vinná na celý čiare. Časť môjho ja necíti žiadnu vinu. A keďže na otázku sudcu nesmiem odpovedať nejednoznačne, mlčím. Cítim, ako medzi mnou a ľuďmi rastie vysoký múr.

Obhajkyňa rezignovala, veď ako má obhajovať niekoho, kto sa nechce dať obhajovať? Uvedomovala som si, že objasnenie okolností zločinu, o ktorých som jej nič nepovedala, by s veľkou pravdepodobnosťou znížilo trest aj o polovicu. Ale to by znamenalo zmeniť fakty o matke, čo by na ňu mohlo vrhnúť iné svetlo. Otázka, prečo som na ňu strieľala a prečo sa nechcem obhajovať na súde, je vlastne jedna a tá istá. Nikto ju nepoznal tak dobre ako ja. Dvadsať rokov sme strávili spolu, väčšinu času v tej istej izbe, spali sme na posteliach vedľa seba, dýchali rovnaký vzduch, pozerali sa cez to isté okno, jedávali pri spoločnom stole. Dokázala som rozpoznať každú jej náladu, uhádla som ju vopred, aby som sa mohla vyhnúť jej úderom. Nedokázala ma oklamať slovami, myšlienky som jej čítala z tváre. Poznala som všetky jej strachy, ale aj nebezpečenstvá, ktoré mi od nej hrozili. Nie, nemôžem ju teraz sklamať a odhaliť pred úplne neznámymi ľuďmi, aká v skutočnosti bola. Chcem ju ochrániť. Viem, že by to znelo čudne, keby som to povedala nahlas, ale ja svoju mamu ľúbim. Preto mlčím.

Dievčatko leží v posteli. Je smutné, ale nesmie plakať. Hoci, ak sa schová pod plachtu, ak si zakryje aj hlavu, kto bude vedieť, že plače? Môže ho niekto počuť? Pravda, občas počuje spoza steny zvuky, televízor z vedľajšieho bytu, hádky, rytmické vŕzganie postelí, sprchu, kašľanie. Počuje aj plač, ale iba ak je veľmi hlasný. Je-

ho tichý plač by nemal susedov znepokojiť. Ale ak teraz poľaví a začne plakať, mohlo by aj inokedy, a to by bolo veľmi, veľmi zlé. Plač je znakom slabého charakteru, a ty musíš byť silná, hovorí mama. Nerozumie síce, čo je to charakter, ale veľmi dobre vie, že mama mu zakazuje plakať. V Dievčatkovom svete sú veci veľmi jednoduché: dobré je to, s čím mama súhlasí a zlé to, čo zakazuje. Hoci pre starú mamu toto mamino delenie neplatí, veď preto sa aj stále hádajú. Ale pre Dievčatko je dôležitejšia mama, lebo ono patrí jej a iba jej. Tak ho aj naučila: Ty si iba moja. Ja som ti dala život. Ja ti ho môžem aj vziať. Dievčatko jej verí. Vie, že mama by určite prišla na to, že plakalo a potrestala by ho, a preto prehľta slzy.

Odkedy sa odsťahovali od ocka, Dievčatko ho takmer vôbec nevidelo, iba zďaleka, keď prišiel po mamu. Zjavoval sa pred ich domom len občas a znenazdajky, a aj vtedy to bolo Veľké Tajomstvo. Nikto o tom nesmel vedieť, najmä nie starí rodičia. Sľúb mi, povedala mama, keď jej volal alebo zazvonil pred domom. Sľúb mi, že to nepovieš, lebo ťa zmlátim dedkovým remeňom. Dievčatko vedelo, aký je remeň strašný. Prikývlo ako bábika. Aj mama so starou mamou boli najradšej, keď bolo ticho ako tá bábika.

Noviny uverejnili jednu maminu fotografiu, ktorá sa mi páči a mám ju rada. Čiernobiela z maturitného večierka, mama na nej pózuje v bledomodrých obtiahnutých šatách s ďalšími dvomi dievčatami z triedy na letnej terase nejakého hotela. Šaty, ako povedala, si kúpila

v Grazi jej priateľka, ktorej už boli tesné, lebo pribrala, a tak jej ich predala. Padli mi ako uliate, akoby boli šité pre mňa, povedala. Fotografiu muselo dať novinárom niektoré z tých dievčat. Šaty mala ešte stále v skrini. Zabalené v hodvábnom papieri spolu s vysušenou stonkou levandule. Občas ich vybalila, obliekla a ja som potom zbierala suché fialové zrnká, ktoré sa roztrúsili po zemi. Pozri sa, nepribrala som ani kilo od maturity, vravela, keď si ich skúšala pred zrkadlom. Bol to pre ňu akýsi test, že je ešte stále mladá, že jej telo nestratilo na príťažlivosti.

Na tej fotografii má vlasy skrútené do uzla a vypnuté na temene hlavy. Na štíhlom krku jej visia nepravé perly. (A všetci si mysleli, že sú pravé! hovorievala.) Mám rada túto fotografiu, pretože je na nej zvýraznená tá svetlejšia, nežnejšia, zraniteľnejšia stránka mamy. Zvodne sa usmieva, no jej úsmev ešte pôsobí nevinne. Natočená do poloprofilu pózuje ako nejaká herečka. Takto si mladá vidiečanka predstavovala filmovú hviezdu. Keď si dnes spomeniem na tú fotografiu, čítam z nej mamino očakávanie, nádej, vieru v budúcnosť. Mala ju odloženú v malej škatuľke s inými fotografiami z mladosti, ktoré vznikli ešte pred mojím narodením. Škatuľka je stále v zásuvke jej nočného stolíka, hneď pod obalom s dokumentmi. V tom žltom obale je môj aj jej rodný list, sobášny list, prihlásenie k pobytu, rozsudok o rozvode manželstva, súdne rozhodnutie o zverení dieťaťa matke, naše zdravotné karty. Aj obal, aj škatuľka museli byť vždy na dosah ruky, aby sa mohli rýchlo hodiť do tašky, keby nás stará mama vyhodila z domu. Na skrini mala plátennú cestovnú tašku. Obidve sme mali pripravené veci „na zlé časy“. Tak

sa v našom slovníku označovala situácia, keď sa mamino správanie zdalo starej mame neúnosné, takže ju musela potrestať a nám hrozil vyhadzov. Aj pyžamy sme mali prichystané, vyžehlené, nemôžeme predsa ísť do iného domu ako neporiadnice, do hocijakého domu či hotela, kde by sme prespali, keď nás vyhodí. V poslednej chvíli som sa do plnej tašky medzi oblečenie pokúšala natlačiť aj svoje knihy. Najprv Rozprávky bratov Grimmovcov, potom Malého princa. Ale vždy, keď sme odchádzali, ich mama nechala v izbe, povedala, že nemáme miesto, že si tam musí dať ešte svoju kozmetiku a topánky.

Aj ja som mala svoju taštičku, do ktorej som si dala bábiku a oblečenie, zošit s kresbami pre ocka, pravý zlatý náramok, ktorý mi daroval na tretie narodeniny a fľašku s peknými kamienkami a mušľami. Iba to som si mohla vziať, pre iné moje veci okrem oblečenia nemala už miesta.

Mama bývala celé hodiny pred stretnutím s ockom vždy veľmi nervózna. Podľa tejto nervozity Dievčatko vedelo, že sa s ním stretne. Minulú noc sa mama často budila, vstávala z postele a rozrušene chodila po izbe. Myslela si, že Dievčatko tvrdo spí, ale ono sa iba pretvarovalo, malo v tom prax. Pri svetle nočnej lampy vidí, ako sa na maminom čele lesknú kvapky potu a cíti, ako z nej sála teplo, kým stojí pri otvorenom okne, aby sa schladila. Z ulice dolieha vzdialený zvuk áut a šelest lístia na strome pred domom. Chvíľu zamyslene stojí, zahľadená do noci. Dievčatko nepohnuto leží. Pozoruje ju cez prižmúrené oči. Vie, že mamu čosi trápi, že by chcela utiecť z tohto bytu – väzenia, ako ho nazýva, a vrátiť sa k ockovi.

Ale vie aj to, že to už nie je možné a bojí sa, aby mama znova neurobila niečo, za čo by ich stará mama vyhodila aj uprostred noci. Bojí sa, v bruchu cíti škrabkanie. Najprv celkom jemné, akoby tam malo mravce, ktoré si hľadajú cestu von. Potom si mravce kdesi hlboko v bruchu vyhlbia veľkú jamu a strach narastie, diera sa zväčšuje a požiera všetko okolo seba. Pozná ich dobre, volá ich strachomravce. To ony ho prinútiť, aby sa pocikalo do postele. A potom sa cíti ešte horšie, lebo to nepríjemne studením medzi nohami a na mokrej plachte. Najradšej by vstalo, vyzlieklo si nohavice a položilo na plachtu suchý uterák. No bojí sa, aby ešte viac nerozrušilo mamu. Mohla by sa rozkričať, možno by ho aj udrela a potom by sa zobudila stará mama, ktorá by kričala aj na Dievčatko, aj na mamu za to, že malú nenaučila, aby sa nepocikávala do postele ako každé normálne dieťa v jej veku.

Vie, že to najhoršie príde až ráno, keď mama uvidí mokrý flak.

Tá maturitná fotografia vznikla poldruha roka pred mojím narodením. Vtedy sa ešte mohla prihlásiť na štúdium herectva. Alebo cudzích jazykov. Potom by mohla cestovať, zamestnať sa ako turistická sprievodkyňa a odísť ďaleko. Snívala, že odíde od rodičov a bude žiť v Taliansku alebo Francúzsku, snívať mala ešte dovolené. Pre štúdium herectva alebo jazykov by opustila rodičov a žila v nejakom inom meste, nie na tomto vidieku, v ospalom turistickom mestečku na pobreží mora, kde sa všetci poznajú a odkiaľ mladí ľudia uteka-

jú do škôl, ak vôbec môžu. Nie je im dosť dobrý morský vzduch a ani tých niekoľko letných mesiacov zába-
vy, keď mesto ožíva vďaka turistom. Ale mamin odchod
bol pre jej rodičov nemysliteľný. Veľké mesto bolo pre
mladú dievča „bez dozoru“ nebezpečným miestom, ako
vravieval jej otec. Boli neuveriteľne prísni a konzervatív-
ni – tá nová, neznesiteľná rocková hudba, výstredné ob-
lečenie, chlapci s dlhými vlasmi, minisukne, vzbura pro-
ti autoritám... ničomu už nerozumeli a jediné, čo vedeli,
bolo bojovať proti tomu všetkému zákazmi.

Jedna z dvoch maminých priateľiek z fotografie zo
školských rokov povedala počas vyšetrovania, že ma-
ma bola romantička a mala bujnú fantáziu. Všetky tri
chodili takmer každé popoludnie po škole do kina na
predstavenie o šiestej, aby boli do ôsmej doma. Videli
Casablancu, pretože mame sa páčila Ingrid Bergman, po-
tom Ninočku a Dámu s kaméliami kvôli Grete Garbo, kto-
rá bola pre ňu idolom krásy. Dokonca aj na fotografii
z maturitného večierka mala obočie tvarované do ten-
kého oblúčika ako ona. Snažila sa jej čo najviac podo-
bať aj na fotografiách v rôznych preukazov. Mama mala
síce podobný tenký, jemný nos, ktorý vyzeral z profilu
vznešene, ale tým sa celá podobnosť končila. A snívala
si o Humphreyovi Bogartovi? opýtala som sa raz ma-
my. Zasmiala sa ako vždy, keď sa v spomienkach vrátila
do mladosti, do čias predou mnou, pred komplikáciami,
ktorých dôvodom som bola ja. Tie spomienky ju roz-
žiarili. Vieš, vtedy takí muži neboli v móde. Bogart mi
v tom klobúku a pršiplášti väčšmi pripomínal môjho
otca. Chalani mali vtedy dlhé vlasy a nosili džínsy a pes-
tré košele. Bogart nebol môj typ.

Na pištoli bol nájdený odtlačok ukazováka a môžeme jednoznačne potvrdiť, že patrí obžalovanej.

Môj otec s vlasmi po ramená, ktorý ju čakával pred kinom a odprevádzal domov, bol zrejme jej typ. Ešte ako štvrtáčka na gymnáziu musela byť doma najneskôr o ôsmej, často mi to opakovala, keď som do gymnázia začala chodiť ja. Inak by ju rodičia nepúšťali von a dostala by pár zaúch. Stará mama a starý otec mi nedôverovali, povedala trpkým hlasom. Asi na to mali dôvod! Napriek kontrole bola jej budúcnosť jasná už čoskoro po maturite. Všetka ich ostražitosť, všetky zákazy a vyhrážky sa ukázali zbytočné. Môžeš ostať vonku do ôsmej, nesmieš ísť na zábavu, nesmieš sa kamarátiť s tou zo susedného domu, má zlú povesť, máš prikrátku sukňu, ako to vyzeráš, ako sa opovažuješ, že sa nehanbíš, čo povedia susedia?!

Ale mama nepočúvala ich nudné litánie a dokázala ich klamať čoraz šikovnejšie. Po škole randila s dlhovlasým mladíkom, ktorý nechal školu a užíval si slobodu. Slobodu! Nemal otca, ktorý by ho kontroloval a jeho matka nemala naňho čas, lebo zarábala na živobytie ako upratovačka v akomsi podniku. Prečo by poslúchal – 180 centimetrov vysoký a 90 kilogramov vážiaci dospelý syn, ako by ho mohla prinútiť skončiť školu, bez ktorej sa v živote nikam nepohne? Súdila podľa seba. Hovorievala mu: Pozri, kam som sa dostala so štyrmi triedami základnej, umývam záchody a moje ruky, hoci nosím rukavice, stále páchnu chlóróm. A on, môj budúci otec, sa jej lamentáciám len vysmieval a vravel, aby sa nestara-

la. Škola ma nudí, poradím si, budeme mať dost' peňazí a ty už nebudeš musieť pracovať, opakoval jej. Toho sa najviac bála. Najmä keď jej ako dôkaz svojich slov daroval zlatý náramok alebo francúzsky parfum. Raz jej dokonca priniesol hodvábne šaty, ktoré jej na jej veľké počudovanie aj celkom pristali, no akosi to neboli šaty pre ňu. A kam by ich aj nosila? Na trh? Nikam nechodila, ani na prechádzky, ani na kávu s priateľkami. A tak tie šaty z pravého hodvábu skončili zabudnuté na spodku skrine. Ani zlatý náramok nenasila. Raz sa syn neukázal celý mesiac, tvrdil potom, že pracoval v Taliansku. Vrátil sa s kopou vecí, presviedčal ju, že ich kúpil zo svojho platu. V kufri mal zlaté retiazky, hodinky, náhrdelníky, ktoré sa jej zdali pridrahé na to, aby si ich mohol mladý muž len tak kúpiť. Všetko to pomaly predával a matke dával peniaze. Ale ona ten podozrivý zárobok odmieta. Hoci nemala skončenú školu, nebola naivná a trpla, či raz na ich dvere nezaklope polícia a neodvedie si ho. Bol jej jediným dieťaťom a bála sa oňho. Občas, keď bola sama a zúfalá, uhla si aj trocha pálenky.

Mama a ten dlhovlasý mládenec chodievali do parku, na pláž, do kina. Vedel nájst' zastrčené miesta a mama mala podozrenie, že tam už predtým bol s inými dievčatami. Správal sa ako skúsený frajer, a to sa jej na ňom páčilo, jeho istota v porovnaní s jej neistotou. Bozkávali sa, triasli sa od zimy a žiadostivosti pritisnutí o vlhký múr. Jej krátka sukňa sa pod jeho rukami ľahko vysúvala nahor a rok po maturite už nosila v bruchu mňa.

Dievčatko sa často budí s dierou v žalúdku. Strachomravce sa stratili, ale diera, ktorú si vyhlúbili, zostala. Zakrýva posteľ plachtou. Ak sa mama bude ponáhľať, nič nezbadá a do popoludnia škvrna vyschne. Nemá chuť do jedla, musí sa nútiť do raňajok. Dáva si pozor, aby na seba ničím neupozornilo. Je v strehu, čaká, kedy mama alebo stará mama zvýšia hlas, lebo sa neoblieklo ako treba alebo si neupratalo hračky. Ale ony ani nepotrebujú zvláštny dôvod, aby mu čosi vyčítali.

Prehľta malé kúsky chleba s maslom a pomaly si od-píja z kakaa, aby sa nepovracalo. Často sa mu to stáva po nočnom útoku strachomravcov a potom mama vrieska, aby sa ovládalo, je to odporné, počuješ?! Nervózny žalúdok, vraví lekárka v pediatrickej ambulancii, do ktorej ho mama vodí na očkovanie, nie je to nič vážne. Mama jej nespomenie, že sa to nervózne dieťa dosť často v noci pocikáva, dokonca aj cez deň. Hanbí sa jej s tým priznať. Dievčatko na nej vidí, že váha a cíti sa nepríjemne, aj ono sa cíti nepríjemne, že sa mama hanbí. Nie som dobrá, spovedá sa neskôr bábike. Bábika na to kývne hlavou, akoby potvrdzovala jeho názor.

Občas, keď som si vybavila maminu mladosť, mi jej bolo ľúto, mala na seba tak málo času. Nestihla si uvedomiť, čo ju skutočne baví, nikam necestovala, nevidela nič zaujímavé. Jej ciele sa zredukovali na snahu utiecť od rodičov a byť s chlapcom, zdalo sa jej, že ich spoločný život je jediná možná sloboda, jediný účel jej existencie.

Už jeseň po maturite, kým ešte nebolo vidno bruško, išla s mojím ockom na úrad. Bola plnoletá, ne-